

**РУС ТЕЛЕНДӘ БЕЛЕМ БИРҮ ОЕШМАЛАРЫНЫҢ
ТАТАР ТӨРКЕМНӨРЕНДӘ БЕЛЕМ АЛУЧЫ УКУЧЫЛАР ӨЧЕН
ТАТАР ЭДЭБИЯТЫННАН ОЛИМПИАДА БИРЕМНӨРЕ
(2023-2024 нче уку елы)**

7 нче сыйныф

**Үткәрү вакыты – 120 минут
Максималь балл – 45**

**1. Татар халык авыз ижатының кайсы жанры турында сүз баруын
языгыз (2 балл):**

- ул халык авыз ижатының иң кыска жанры;
- ул күчерелмә мәгънәле афористик гыйбарә, хикмәтле сүз дигәнне аңлата;
- сүзне сәнгатьчә бизәү, эмоциональ көчен арттыру вазифасын үти.

2. Хата белән бирелгән төшенчәләр рәтен күрсәтеп языгыз (2 балл):

- а) йола һәм уен-бияу җырлары, тарихи җырлар, лирик озын җырлар, кыска җырлар
- ә) сатира, юмор, афоризм, сарказм
- б) тарихи җыр, дастан, мөнәҗәт, бәет

**3. Әдипләр портретларын һәм әсәрләргә рәсем-иллюстрацияләрен
карагыз.**

**а) Язучыларны һәм аларның әсәрләренә ясалган рәсемнәрне туры
китереп билгеләгез (3 балл):**

1)

2)

3)

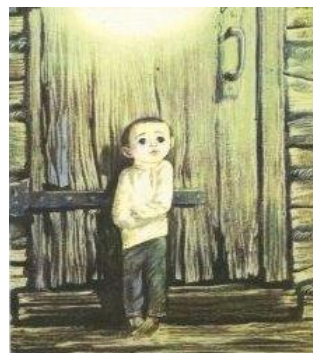
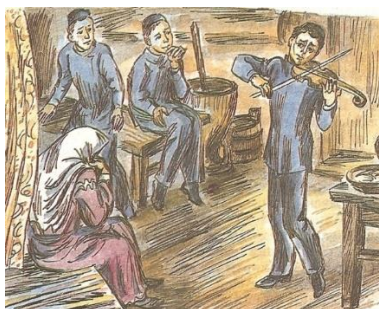
а)

ә)

б)

ә) Әсәрләрнең авторларын һәм исемнәрен языгыз (3 балл):

б) Шул әсәрләрнең берсе турында белгәннәрегезне языгыз (5 балл)

4. Персонажларны кайсы әсәрдән алынганлыгын билгеләгез (4 балл):

1) Хәлвәфрүш

а) «Онытылмас еллар»

2) Әхмәдулла

ә) «Туган ягым – яшел бишек»

3) Хәлим

б) «Кәжүл читек»

4) Гомәр

в) «Әбугалисина»

5. Шигырьдән өзекне укыгыз. Сорауларга җавап языгыз.

... һәр көн юлдан дистәләгән
Юлчы уза, тузан туза.
Һәм һәр юлчы — моңлы җырчы —
Имән җырын тыңлап уза.

Җилле көнне юлчыларны
Имән саклый җил-яңгырдан.
Җылы биреп җил-су үтмәс
Яшел чуклы юрганыннан.

Күлэгәсе ял иттерә
Кырда эшләп арганнарны,
Кавыштыра айлы кичтә
Яшерен утта янганнарны.

Юл күрсәтә адашканга
Имән кышкы бураннарда.
Җәен татлы дымын эчерә
Кырда урак урганнарга.

Бәхетле син, ерак илдәш,
Хезмәтеңә мин баш иям.
Һәйкәл булып яшьлегеңә
Үскән монда бу карт имән.

Жирдә кеше торса торсын,
Эзе калсын тирән булып,
Үзе үлсә, эше калсын
Мең яшәрлек имән булып.

а) Әсәрнең исеме (1 балл)_____

ә) Әсәрнең авторы (1 балл)_____

б) Имән агачын кем утырткан? Ул нинди кеше? (2 балл) _____

в) Кеше белән имән охшашылыгы нәрсәдә чагылыш таба? (3 балл)_____

**г) Шигырьнең төп фикере кайсы юлларда бирелә? Шул юлларны табып
языгыз. Сөз бу фикер белән килешсезме? Фикерегезне тормыштан
мисаллар белән раслагыз (4 балл) _____**

**6. Терәк сүзләрдән файдаланып, зур булмаган инша языгыз (15
балл)**

*Милли, мәйдан, сабан эшләре, бәйрәм рухы, матур киенгән, күңелле,
шат, ярышлар, батыр, чүлмәк, гармун тавышы.*

Иншагызның текстында әлеге сүзләрнең сайланышы ирекле.

Татар әдәбиятынан мисаллар китерергә онытмагыз.

**Иншагызга кыска һәм мәгънәле исем бирегез. Иншаның күләме – 8-
10 жөмлә.**

**РУС ТЕЛЕНДӘ БЕЛЕМ БИРҮ ОЕШМАЛАРЫНЫҢ
ТАТАР ТӨРКЕМНӨРЕНДӘ БЕЛЕМ АЛУЧЫ УКУЧЫЛАР ӨЧЕН
ТАТАР ЭДӘБИЯТЫННАН ОЛИМПИАДА БИРЕМНӨРЕ
(2023-2024 нче уку елы)**

8 нче сыйныф

**Үткәрү вакыты – 120 минут
Максималь балл – 45**

**1. Татар халык авыз ижатының кайсы жанры турында сүз баруын
языгыз (2 балл):**

- Шәрык әдәбиятында һәм фольклорында лирик жанр атамасы, дини эчтәлекле әсәр;
- ялгызлыкта үз-үзең белән сөйләшү, Аллаһы Тәгаләгә мөрәжәгать итү, ярлыкау;
- ул гадәттә көй белән башкарыла.

2. Хата белән бирелгән төшенчәләр рәтен күрсәтеп языгыз (2 балл):

- а) тарихи жыр, дастан, мөнәжәт, бәет
- ә) драма, комедия, трагедия, трагикомедия
- б) йола һәм уен-бию жырлары, тарихи жырлар, популяр жырлар, кыска жырлар

3. Әдипләр портретларын һәм әсәрләргә рәсем-иллюстрацияләрне карагыз.

а) Язучыларны һәм аларның әсәрләренә ясалган рәсемнәрне туры китереп билгеләгез (3 балл):

1)

2)

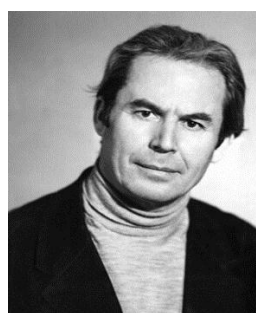
3)

а)

ә)

б)

ә) Әсәрләрнең авторларын һәм исемнәрен языгыз (3 балл):

б) Шул әсәрләрнең берсе турында белгәннәрегезне языгыз (5 балл).

4. Персонажларны кайсы әсәрдән алынганлыгын билгеләгез (4 балл):

1) Хәлим

а) «Кем җырлады»

2) Гомәр	ә) «Туган ягым – яшел бишек»
3) Өлтәфи	б) «Онытылмас еллар»
4) Таһирә	в) «Без – кырык беренче ел балалары»

5. Шигырьдән өзекне укыгыз. Сорауларга җавап языгыз.

... Ә биредә, без фашистлар белән
Бугазлашкан урман-кырларда,
Күңел өчен бер генә кош та юк
Язны хәтерләтеп җырларга.

Дулкынланып, шаулап торган урман
Сынып беткән, изрәп тапталган,
Чәчәк үсә торган киң болыннар
Кеше каны белән тапланган.

Фашист тырнагына капкан кеше
Сыкrameйча монда тын алмый,
Янган авылларның төтеннәре
Язгы таңның нурын томалый.

Фашист илгә үлем генә китерә,
Фашизмның таңы, язы юк.
Яшен уты белән күккә язып әйтәм:
Язы юкның яшәү хакы юк!

а) Әсәрнең исеме (1 балл)_____

ә) Әсәрнең авторы (1 балл)_____

б) Исегезгә төшереgez: шигырьнең беренче өлешендә лирик герой нинди хисләр кичерә? (4 балл)

в) Әсәрдә сугыш чынбарлыгын сурәтләүдә кайсы табигать образлары ярдәмгә килә? Аларны языгыз (2 балл)

г) Фашизм нәрсә ул? Ни өчен аның яшәргә хакы юк? Лирик геройның фашизмга мөнәсәбәтен билгеләgez. Сөз бу фикер белән килешәсезме? Фикерләреңне нигезләgez (3 балл)

6. Терәк сүзләрдән файдаланып, зур булмаган инша языгыз (15 балл).

Өмә, күмәк, күңелле, бергәләп, җырлый-җырлай, күңел ачу, эш-хезмәт, уңган, яшьләр, оештыру, көлешү, шат тавышлар, ярдәм итү, булышу.

Иншагызның текстында әлеге сүзләрнең сайланышы ирекле.

Татар әдәбиятынан мисаллар китерергә онытмагыз.

Иншагызга кыска һәм мәгънәле исем бирегез. Иншаның күләме – 8-10 жөмлә.

**РУС ТЕЛЕНДӨ БЕЛЕМ БИРҮ ОЕШМАЛАРЫНЫҢ
ТАТАР ТӨРКЕМНӨРЕНДӨ БЕЛЕМ АЛУЧЫ УКУЧЫЛАР ӨЧЕН
ТАТАР ЭДЭБИЯТЫННАН ОЛИМПИАДА БИРЕМНӨРЕ
(2023-2024 нче уку елы)**

9 нче сыйныф

**Үткәрү вакыты – 120 минут
Максималь балл – 45**

**1. Татар халык авыз ижатының кайсы жанры турында сүз баруын
языгыз (2 балл):**

- матур яңгырашлы, аһәңле, затлы сүз дигәнне аңлата;
- ул кемнәңдер исемен, ниндидер вакыйгаларны данлау, киләчәк буыннар хәтеренә, халык күңеленә язып шул тарихта калдыру дигән сүз;
- бу жанрда ижат ителгән әсәрләрнең күпчелеге үзәгендә алып-батыр яки пәһлеван образы тора.

2. Хаталбелән бирелгән төшенчәләр рәтен күрсәтеп языгыз (2 балл):

- а) тарихи жыр, газәл, дастан, мөнәҗәт
- ә) йола һәм уен-бию жырлары, тарихи жырлар, лирик озын жырлар, жырлар, кыска жырлар
- б) драма, комедия, трагедия, трагикомедия

3. Әдипләр портретларын һәм әсәрләргә рәсем-иллюстрацияләрне карагыз.

а) Язучыларны һәм аларның әсәрләренә ясалган рәсемнәрне туры китереп билгеләгез (3 балл):

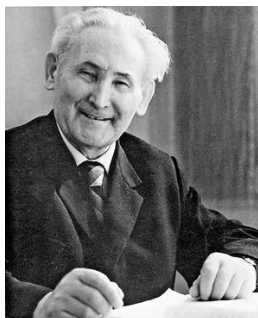
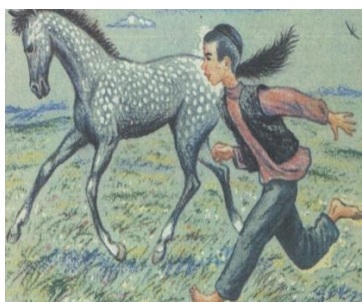
1)

2)

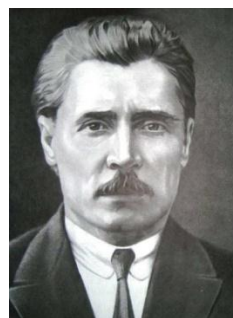
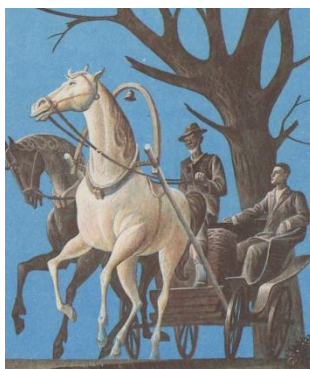
3)

а)

ә)

б)

ә) Әсәрләрнең авторларын һәм исемнәрен языгыз (3 балл):

б) Шул әсәрләрнең берсе турында белгәннәрегезне языгыз (5 балл).

4. Персонажларны кайсы әсәрдән алынганлыгын билгеләгез (4 балл):

1) Исмәгыйль

а) «Сөйләнелмәгән хикәя»

2) Биктимер	ә) «Галиябану»
3) Закир	б) «Буранда»
4) Мостафа	в) «Алмачуар»

5. Шигырьдән өзекне укыгыз. Сорауларга җавап языгыз.

Мин монда хокуклы. Тукталып,
Чакырсам, әгәр дә ым кагып,
Рухыма тиң булып, рухыма, –
Яныма басачак мең Алып.
... Моң салып нәселем үткән бит,
Кодрәтем биредә күптән бит:
Сак басам түмгәкләр өстенә,
Аягым корымас микән, дип.

Биредә күлләрем – көзгеләр,
Көзгеләр һәрберсе – изгеләр...
Кыл дога һәм күзәт үзеңне, –
Күлләр дә болгана, түзмиләр.

Күкрәктә тыпырдый кош, дулап,
Очыртсам – барасы юл ерак...
Ак кошым, пакъ кошым, очма син,
Йөрик бер Ватанда, төш юрап.

а) Әсәрнең исеме (1 балл)_____

ә) Әсәрнең авторы (1 балл)_____

б) Исегезгә төшереgez: шигырьдә нинди ил турында сүз бара? (2 балл)

в) Шигырьдәге теманы ачарга кайсы образлар ярдәм итә? Аларның мәгънәләрен аңлатып языгыз (4 балл)

г) Әлеге шигыре белән автор нәрсә әйтергә теләгән? Әсәрнең идеясен билгеләгез (3 балл)

6. Терәк сүзләрдән файдаланып, зур булмаган инша языгыз (15 балл).

Аулак өй, кичен, әсеп эрләү, бәйләү, чигү, сөлге, бирнә, кызлар, егетләр, гармун, күңелле, җыр-бию, уен-көлкә, шат тавышлар.

Иншагызның текстында әлеге сүзләрнең сайланышы ирекле.

Татар әдәбиятынан мисаллар китерергә онытмагыз.

Иншагызга кыска һәм мәгънәле исем бирегез. Иншаның күләме – 8-10 жөмлә.

.

**РУС ТЕЛЕНДӘ БЕЛЕМ БИРҮ ОЕШМАЛАРЫНЫҢ
ТАТАР ТӨРКЕМНӨРЕНДӘ БЕЛЕМ АЛУЧЫ УКУЧЫЛАР ӨЧЕН
ТАТАР ЭДӘБИЯТЫННАН ОЛИМПИАДА БИРЕМНӨРЕ
(2023-2024 нче уку елы)**

10 нче сыйныф

**Үткәрү вакыты – 120 минут
Максималь балл – 45**

1. Әдәбияттагы нинди юнәлеш турында сүз баруын языгыз (2 балл):

- аның асылын Урта гасыр мәселман дөньясында киң таралган тәгълимат тәшкил итә;
- аның тарафдарларын башка төрле итеп «диндар», «дәрвиш», «тәкъва», «акыл иясе» дип йөрткәннәр;
- әдәбияттагы әлеге күренеш мәселман кешесенең үз-үзен, рухын камилләштерү юлы белән Аллага якынаюын һәм кушылуын күздә тоткан төрле системадагы дини-фәлсәфи, мистик карашлар һәм йолалар жыелмасыннан гыйбарәт.

2. Хата белән бирелгән төшенчәләр рәтен күрсәтеп языгыз (2 балл):

- а) мәрсия, мәдхия, бәет, газәл
- ә) йола һәм уен-бию җырлары, тарихи җырлар, лирик озын җырлар, кыска җырлар
- б) сюжетлы шигырь, поэма, баллада, нәсер

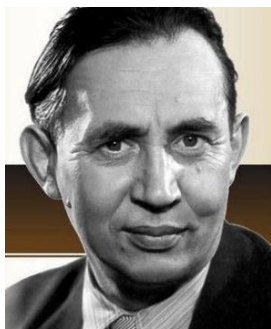
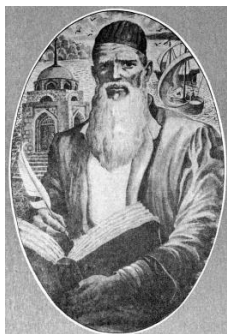
3. Әдипләр портретларын һәм әсәрләргә рәсем-иллюстрацияләрне карагыз.

а) Язучыларны һәм аларның әсәрләренә ясалган рәсемнәрне туры китереп билгеләгез (3 балл):

1)

2)

3)

а)

ә)

б)

ә) Әсәрләрнең авторларын һәм исемнәрен языгыз (3 балл):

ә) Шул әсәрләрнең берсе турында белгәннәрегезне языгыз (5 балл).

4. Персонажларны кайсы әсәрдән алынганлыгын билгеләгез (4 балл):

1) Мансур

а) «Әйтелмәгән васыять»

2) Суфиян

ә) «Галиябану»

3) Исмагыйль

б) «Кыйссаи Йосыф»

4) Йагъкуб

в) «Ак чәчәкләр»

5. Шигырьдән өзекне укыгыз. Сорауларга җавап языгыз.

... Әнә шул өй эчендә ястүеннән соңра бер карчык
Намазлыкка утырган, бар жиһаннан күңлене арчып;

Күтәргән кул догага, яд итә (исенә төшерә) ул шунда үз угълын:
Ходаем, ди, бәхетле булсайде сөйгән, газиз угълым!

Тамадыр мескинәмнең тамчы-тамчы күзләреннән яшь;
Карагыз: шул догамы инде Тәңре каршына бармас?

а) Әсәрнең исеме (1 балл)_____

ә) Әсәрнең авторы (1 балл)_____

б) Исегезгә төшереgez: шигырьнең беренче өлешендә нәрсә күренеше бирелә? (3 балл)_____

в) Ана теләгенең көчен шигырьдә кайсы детальләр белдерә, шуларны язып чыгыгыз (3 балл)_____

г) Әлеге шигыре белән автор нәрсә әйтергә теләгән? Әсәрнең идеясен билгеләп языгыз (3 балл) _____

6. Терәк сүзләрдән файдаланып, зур булмаган инша языгыз (15 балл).

Кәләш, кияү, йола, туй, никах, мәҗлес, ак бөркәнчек, бал-май, хөрмәт итү, мәхәббәт хисе, бәхет теләү, әти-әни, туганнар.

Иншгызның текстында әлеге сүзләрнең сайланышы ирекле.

Татар әдәбиятыннан мисаллар китерергә онытмагыз.

Иншагызга кыска һәм мәгънәле исем бирегез. Иншаның күләме – 8-10 жөмлә.

.

**РУС ТЕЛЕНДӘ БЕЛЕМ БИРҮ ОЕШМАЛАРЫНЫҢ
ТАТАР ТӨРКЕМНӨРЕНДӘ БЕЛЕМ АЛУЧЫ УКУЧЫЛАР ӨЧЕН
ТАТАР ЭДЭБИЯТЫННАН ОЛИМПИАДА БИРЕМНӨРЕ
(2023-2024 нче уку елы)**

11 нче сыйныф

**Үткәрү вакыты – 120 минут
Максималь балл – 45**

1. Кайсы ижат методы турында сүз баруын языгыз (2 балл):

- ул татар әдәбиятында XIX гасырның икенче яртысында формалаша;
- аның тарафдарлары әдәбиятка тормышның актуаль проблемалары хакында уйлану мөмкинлеген итеп карыйлар;
- сурәтләр объектларын итеп, тиз үзгәрүче дөньядагы эшлекле кеше сайлана; сюжет билгеләргә бер карашны расларлык яки кагарлык итеп корыла; кешене аң-белемгә өндәрү, югары идеалларга хезмәт итәргә чакырыла; кеше табигатьтә яши дип, табигыйлык тәрбияләр шарты куела, кешегә тирәлекнең уңай һәм тискәрә йогынтысы ассызыклана.

2. Хата белән бирелгән төшенчәләр рәтен күрсәтеп языгыз (2 балл):

- а) хикәя, повесть, роман, новелла
- ә) дастан, бәет, мәдхия, мөнәҗәт
- б) мәрсия, мәсәл, робагый, газәл

3. Әдипләр портретларын һәм әсәрләргә рәсем-иллюстрацияләргә карагыз.

а) Язучыларны һәм аларның әсәрләренә ясалган рәсемнәрне туры китереп билгеләгез (3 балл):

1)

2)

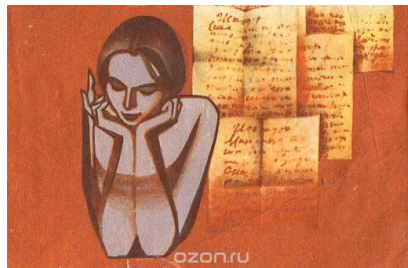
3)

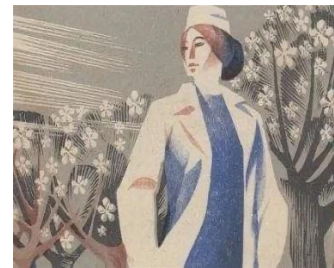
а)

ә)

б)

ә) Әсәрләрнең авторларын һәм исемнәрен языгыз (3 балл):

б) Шул әсәрләрнең берсе турында белгәннәрегезне языгыз (5 балл)

4. Персонажларны кайсы әсәрдән алынганлыгын билгеләгез (4 балл):

1) Искәндәр

а) «Кыйссаи Йосыф»

2) Ягъкуб

ә) «Тапшырылмаган хатлар»

3) Мәхмүт

б) «Сүнгән йолдызлар»

4) Сәрвәр

в) «Мәхәббәт тәүбәсе»

5. Шигырьдән өзекне укыгыз. Сорауларга җавап языгыз.

... Файдасыз бер ит кисәгеннән гыйбарәттер йөрәк, —
Парә-парә (телем-телем) кисмәсә гыйшык, мәхәббәт кайчысы.

Тешләренең гәүһәреннән кабызып алдым менә
Мин бу шигъре, — әйтсәңез лә, энҗедән ким кай төше?

Бу татар шагыйрьләрен мөмкиндер артка калдыру,
Алга сөрсен гашыйкый анчак (бары тик) мәхәббәт камчысы.

Һич хужалыкны кабул итмәм бөтен дөньяга мин,
Булмага мөмкин икән гыйшык, мәхәббәт ялчысы.

Әмма ләззәтле дә соң яшьрен газап, яшьрен яну! —
Бар микән, белмим, моның миннән бүтән аңлаучысы?

Барча әхрары мәхәббәт (мәхәббәт утында янган) миннән уңда, зан итәм
(уйлыйм), —
Кайда Фәрһад берлә Мәҗнүн! — мин аларның таңчысы!

а) Әсәрнең исеме (1 балл)_____

ә) Әсәрнең авторы (1 балл)_____

б) Исегезгә төшереgez: шигырьнең беренче өлешендә рус һәм чит әдәбиятларының кайсы күренекле вәкилләре искә алына? (3 балл)_____

в) Лирик герой нинди хисләр кичерә? Ни сәбәпле? Шулар турында языгыз (3 балл)

г) Әлеге шигыре белән автор нәрсә әйтергә теләгән? Әсәрнең идеясен билгеләп языгыз (3 балл)

6. Терәк сүzlәрдән файдаланып, зур булмаган инша языгыз (15 балл)

Аулак өй, кичен, әҗеп эрләү, бәйләү, чигү, сөлге, бирнә, кызлар, егетләр, гармун, күңелле, әҗыр-бию, уен-көлке, шат тавышлар.

Иншагызның текстында әлеге сүzlәрнең сайланышы ирекле.

Татар әдәбиятыннан мисаллар китерергә онытмагыз.

Иншагызга кыска һәм мәгънәле исем бирегез. Иншаның күләме – 8-10 жөмлә.

.